

Dołatek tygodniowy

przy Gazecie Lwowskiej.

N^{ro}. 16.

Dnia 2. Kwietnia 1853.

Do statystyki zakładów naukowych w Galicyi, w Krakowskiem i na Bukowinie w roku szkolnym 1852.

(Obacz Nr. 14. Dod. 196.)

Gymnazya.

Nazwa Gymnazjów	Skład nauczycieli		Klasy	W y k a z u c z n i ó w										Kwota stypendjów				
	duchowni	świeccy		Publiczni	Prywatni	Razem	Według narodowości.			Według wyznania religijnego					Między tymi			
Kategorie						Polacy	Rusini	Innych narodowości	ryzm. kat.	gr. kat.	gr. niemiecko	ewang. augs.	ewangelicko helvec.	izraelickiego	Stypendyści	Płacący dydaktrum	Uwolnieni od dydaktrum	
Stanisławowski	Dyrektor	1	I.	36	3	39	16	15	8	20	15	—	—	—	—	—	—	—
	Rzeczywisci nauczyciele	—	II.	44	5	49	18	20	11	26	20	—	—	—	1	38	11	9
	Suplenci.	2	III.	52	4	56	22	23	8	24	23	—	—	—	1	40	16	11
Tarnopolskie	Suplenci.	4	IV.	27	—	31	8	15	4	12	15	—	—	—	—	16	15	15
	Poboczni nauczyciele	5	V.	31	—	27	11	11	4	13	11	—	—	—	1	22	10	5
	Ogółem	2	VI.	34	1	35	14	18	3	16	13	—	—	—	—	21	21	10
Tarnopolskie	Dyrektor	—	VII.	28	—	28	12	10	6	17	18	—	—	—	—	14	14	14
	Rzeczywisci nauczyciele	—	VIII.	28	—	28	10	10	6	15	10	—	—	—	2	14	14	14
	Ogółem	3		283	13	296	116	125	55	143	125	—	—	—	15	202	202	94
Tarnopolskie	Dyrektor	1	I.	49	1	50	18	15	17	27	15	—	—	—	—	—	—	—
	Rzeczywisci nauczyciele	—	II.	75	3	78	31	22	25	36	22	—	—	—	8	68	11	12
	Suplenci.	1	III.	30	1	31	13	8	10	17	8	—	—	—	20	25	10	10
Tarnopolskie	Poboczni nauczyciele	2	IV.	28	5	33	11	11	4	18	11	—	—	—	6	25	6	6
	Ogółem	5	V.	21	1	22	10	8	5	11	8	—	—	—	4	20	14	10
	Ogółem	3	VI.	39	—	39	13	24	1	14	5	—	—	—	3	31	31	2
Ogółem	3	VII.	19	—	19	6	12	1	6	12	—	—	—	1	12	15	8	
Ogółem	3	VIII.	19	—	19	6	12	1	6	12	—	—	—	1	12	15	4	
Ogółem	3		277	11	288	108	105	75	136	105	—	—	—	47	25	234	54	

2050 złr.

800 złr.

tarnopolskie, a oprócz tego pomnożyła się liczba uczniów w r. 1851 w gymnazyum stanisławowskim; we wszystkich innych gymnazyach zmniejszyła się frekwencja znacznie w ostatnich dwóch latach. Znaczny ubytek w gymnazyum bocheńskim ztąd pochodzi, że w roku szkolnym 1851/52 rozwiązano piątą i szóstą klasę: natomiast przybyła w przeszłym roku siódma klasa w gymnazyum samborskim; jednak liczba uczniów w ogóle była mniejszą, ale że liczba uczniów pierwszej i drugiej klasy jest dość znaczna w porównaniu z wyższymi klasami, można się przeto w przyszłych latach spodziewać pomnożenia liczby uczniów w ogóle, jeżeli się niezmniejszy liczba zgłaszających się do pierwszych klas gymnazyalnych.

Do egzaminów prywatnych zgłaszają się zazwyczaj tylko uczniowie niższych gymnazyów, ponieważ do stosownej nauki prywatnej wyższych klas gymnazyalnych zbywa nauczycielom i rodzicom na potrzebnych środkach naukowych, niemając pod ręką muzeów, bibliotek, fizycznych gabinetów i t.p.

Pod względem narodowości przypada w ogółowej liczbie uczniów na każdą setkę około 52 Polaków, 30 Rusinów i 18 należących do innych narodowości. Liczba Polaków była przeważająca w drugim gymnazyum lwowskim, w rzeszowskim, tarnowskim, sądeckim i tarnopolskim; do gymnazyum bocheńskiego i krakowskiego nieuczeszczał żaden Rusin; liczba Rusinów była przeważająca w gymnazyum buczackim, stanisławowskim, samborskim, brzeżańskim, przemyskim i w lwowskim akademickim gymnazyum.

Ze względu na wyznanie religijne była liczba uczniów rzymskokatolickiego wyznania przeważająca we wszystkich gymnazyach z wyjątkiem lwowskiego akademickiego, buczackiego i samborskiego; w najmniejszej liczbie byli uczniowie grecko-nieunickiego wyznania. Najwięcej Izraelitów pobierało nauki we Lwowie, Krakowie i Tarnopolu; nadzwyczajnie mało, bo tylko czterech Izraelitów pobierało nauki w gymnazyum samborskim, co tem więcej zastanawia, gdyż w samym Samborze jest główna gmina żydowska a w całym obwodzie istnieje wiele mniejszych gmin żydowskich.

Stypendyum pobierał w przecięciu każdy dwudziesty uczeń, a na każde stypendyum przypadało przeciętnie 96 złr. Najwięcej stypendystów było w akademickim gymnazyum we Lwowie, następnie w drugim lwowskim, nakoniec w tarnopolskim, przyczem jednak należy zrobić uwagę, że w akademickim gymnazyum lwowskim, tudzież w stanisławowskim i tarnopolskim wielu uczniów siódmej i ósmej klasy pobiera stypendya z funduszu religijnego, których przeznaczeniem jest ułatwiać kształcenie się uczniów do stanu duchownego.

Między wszystkimi uczniami przypada na stu, 65 płacących a 35 uwolnionych od płacenia dydaktrum, ten stosunek wynika z prze-

prowadzenia ustawy z dnia 1. stycznia 1852 względem uwolnień od dydaktrum, gdyż według tej ustawy podobne uwolnienia należeć mają do wyjątków. Wyjąwszy gymnazyum buczackie, gdzie wpływające dydaktrum należy do zakonu OO. Bazylianów, który też rozstrzyga podania o uwolnienie, była we wszystkich innych gymnazyach przeważająca liczba uczniów obowiązanych do płacenia dydaktrum. Co do pojedynczych gymnazyów, wynosiła liczba uwolnionych od dydaktrum: w akademickim gymnazyum lwowskim około 35 na sto uczniów, w drugim gymnazyum lwowskim 30%, w Przemysłu do 34%, w Tarnowie 30%, w Krakowie blisko 29%, w Stanisławowie około 35%, w Tarnopolu niespełna 19%, w Samborze 40%, w Sączu i Rzeszowie do 46%, w Brzeżanach powyżej 29%, w Buczaczu blisko 67%, w Bochni 48%.

Wolne przedmioty wykładane w roku 1852 były następujące: język francuski, język włoski, rysunki, kaligrafia, śpiew, tudzież jeden z języków krajowych tam, gdzie nie był obowiązującym, przyczem wspomnieć należy, że w niektórych gymnazyach język polski, w innych język halicko-ruski, a w dwóch według życzenia rodziców, polski lub ruski język jest obowiązujący.

Wykaz uczniów uczęszczających na wolne przedmioty.

Gymnazya	Język polski	Język halicko-ruski	Język francuski	Język włoski	Kaligrafia	Rysunki	Śpiew	U w a g a
Lwowskie (I.)	25/28	—	43/35	18/17	63/47	—	47	Liczby w kształcie ułamków oznaczają frekwencję w pierwszym i w drugim półroczu, albo w istniejących oddziałach.
Lwowskie (II.)	—	—	23	8	112	—	52	
Przemyskie	—	—	—	—	40	34	55	
Tarnowskie	—	—	13	—	48	—	30	
Krakowskie	—	—	32	—	76	76	—	
Stanisławowskie	28/41	—	—	—	127/111	—	45	
Tarnopolskie	—	—	—	—	niepoda- no liczbę	—	49	
Samborskie	40/63	—	7	—	28	3	—	
Sądeckie	—	32	9	—	54	—	66	
Rzeszowskie	—	—	—	—	40	—	15	
Brzeżańskie	51	—	—	—	101	—	40	
Bocheńskie	—	30	—	—	44	—	30	

W gymnazyum krakowskim uczono także języka rosyjskiego, na który się wpiętało 28 uczniów. Udzielają tam także nauki śpiewu.

W gymnazyum Brzeżańskim uczą oprócz tego muzyki instrumentalnej, a w niedzielę i święta odbywają się ćwiczenia w muzyce choralnej z towarzyszeniem instrumentalnym.

Opisy obrazów znajdujących się w kościołach miasta Lwowa

Przez Felicyana Lobeskiego.

Kościół parafialny pod wezwaniem ś. Jędrzeja przy klasztorze OO. Bernardynów na Halickiem przedmieściu.

(Ciąg dalszy. Ob. Nr. 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12 i 14 Dod. tyg.)

Z obrazów na korytarzach górnych napisy: *B. Delphina Virgo uxor S. Elzearii Ter. Reg.* — Nim się świeckim w małżeństwo ślubem dostać miała, wprzód ślub czystości Bogu tak konsekrowała, że żyjąc z Elzearem w małżeństwie czas długi, niezmasane przed Boga poniosła zaślubi. —

S. Canutus Martir Rex Daniae. — Święty król, przez zawziętość rodzonego brata, męczeństwa srogą śmiercią zehodzi z tego świata; że był wielkim zelantem praw boskich całości, w śród kościoła zabity poszedł do wieczności. —

B. Andreas — Confessor. — Ten był świata wzgardzi-
ciel, na czartów grom srogi, pierchało tam czartostwo gdzie świętego nogi stanęły, bo miał na nich stulę z nieba daną, ciało martwił ostrością nieposzlakowaną. —

Na zakończeniu niniejszego ustępu podaje się jeszcze wiadomość, iż w celi jednego z zakonników tegoż klasztoru znajduje się obraz Rubensa: *święta rodzina*. Czyli to jest niewątpliwy oryginał czy tylko doskonała kopia obrazu Rubensa, trudno rozstrzygnąć. — Wielu z oglądających ten obraz a znawców sztuki, są zdania, iż to jest oryginał, zwłaszcza, iż obrazu tej kompozycji przez Rubensa nigdzie ani w zadnej galerii obrazów, ani w zbiorze sztychów nie widzieli, ani też w opisie znajdowali. Jak długo więc drugi taki obraz wykryty nie będzie, któregooby można z niniejszym

zestawić i wtenczas jednemu z obu oryginalność przypisać, potąd obraz niniejszy za pierwtwór Rubensa uważanym być może, tem bardziej, iż wszelkie tego mistrza cechy w tym utworze w niewątpliwem ukazują się świetle; tylko jedna twarz u Madonny zdaje się zdradzać inną rękę, lecz to możnaby w ten sposób tłumaczyć, iż obraz ten przez jego uczniów był dokończonym, lub że ta twarz później przemalowaną została. Obraz przedstawia jak zwykle tej treści utwory: *Malę Najświętszą, ś. Annę, Chrystusa, ś. Jana i ś. Józefa*. Matka N. *en face* pośrodku obrazu piastuje stojące na stoliku dziecię Chrystusa. Obok w profilu po innej stronie stołu ś. Anna, trzyma drugą dziecinę, ś. Jana, który do Chrystusa ręce wyciąga. Chrystus cokolwiek nachylony, skłania się ku ś. Janowi. — Obok naiwnego poruszenia rączki, którą do oka ś. Janowi zdawa się chcieć dostać, jest w tej dziecięcej twarzy taki wyraz wyzszosci, iż go do wyrazu w twarzy Chrystusa na obrazie Rafaela Madonny syxtynskiej przyrównaćby można. W dali ś. Józef przypatruje się tej scenie z wyrazem słodkiego uczucia. Komu znane utwory Rubensa i jest miłośnikiem sztuki, z wielkiem upodobaniem niniejszy obraz oglądać będzie. —

Z nagrobków w tym kościele dwa się tylko obecnie znajduje. Jeden na zewnętrznej stronie kościoła obok głównego wstępu po lewej jego stronie na kamieniu, wyobraża kłęczącego w zbroi rycerza, przed którym na ziemi buława. U góry nad figurą napis: *D. O. M. Optime viator ora pro defuncto*. Pod spodem: *Hic jacet generosus Stanislaus de Wyżycze Wyżycycki vezillifer Kio-*

viensis Vavelnicensis Tymbarcen. Capitaneus Collonelus S. R. M. Quondam strenuus miles nunc factus et vermis. Vixit anno 66, obiit An. 1680. — Wewnątrz zaś kościoła przed wielkim ołtarzem po prawej stronie nad samą posadzką jest czarna marmurowa tablica, na której następujące wiersze:

D. O. M.

Westchnij nabożnie kto masz serce litościwe,
Wspominając w ojczyźnie zasługi pocziwe.

W tym grobie odpoczywa z żalem pochowany,
Od żony, córek, wnuków, rzewnie opłakany.
Cny rycerz, rotmistrz, Ludwik Kalinowski zwany.
Winnicki, dobrzyniowski, et starosta kochany.
Kościołów i klasztorów fundator łaskawy,
Pobożny, sprawiedliwy, przodków cieży sławy,
O których wszak jest pełna polska historia;
Kto ten czytasz nagrobek, zmów Zdrowaś Maria.
Umarł dnia 26. lutego 1765, wieku swego 65.

Dolina. R. 1469 i 1782.

Król Kazimirz Jagiellończyk wznawia zaginioną erekcyę kościoła obrz. łac.

In nomine domini Amen Solet humana condicio actiones sub tempore versan(tes) stili artificio, et testium annotac(i)on(e) roborare | Ne lapsu temporis euanescant Proinde Nos **Kazimirus** dei-gr(ati)a Rex Polonie Necnon Terrarum Cracouie Sandomirie Siradie Lancicie Cuyawie | Magnus dux Lythwanie Russie, Prussie Necnon Culmen(sis) Elbingen(sis) et Pomeranie d(omi)nus et haeres Ad p(er)petuam rei memoriam Significamus te | nore p(raese)ncium quibus expedit vniuers(is) p(raese)ntibus et futuris harum noticiam habituris Quom(od)o pro parte discreti Laurency plebani in **Dolyna** | deuot(e) nobis dilecti, maiestati n(ost)re oblata peticio (con)timebat, Quat(enu)s Priuilegium fndac(i)onis Eccl(es)ie sue antedictae Jurisp(at)ronatus nostry, quod | olim Oppido ipso **Dolyna**, per no(n)nullos inuasores succenso ac predato amissum erat, de innata celsitudini n(ost)re clemencia innovare, denuo | ve concedere gr(ati)ose dignaremur, Nos vero petic(i)onibus huius(m)o(d)i, tanq(uam) iustis et rationi consonis benigniter acclinati, recepto desuper testi|monio sufficienti, tam l(ite)rali q(ua)m verbali certorum Nobilium n(ost)rorum ac fidedignorum Subditorum, Q(uo)d videlicet villa Spasz supra | fluuium Czew sita Necnon salisfodina al(ia)s wycza, cum duabus patellis dictis Trzany in **Dolina**, cum Theloneo ip(s)arum patellarum, ac decima Mensura cuiusl(ibe)t grani de Molendino ville n(ost)re Nyadzeow ex primeua fundac(i)one ad Eccl(es)iam ip(s)am parrochiale in **Dolyna** pertinebant et spectabant Prescriptum Priuilegium in ea forma inuouand(um) censuim(us), et inuouam(us) p(er)p(rae)sentis, vt videlicet dictus Laurencius plebanus et sui Successores | pro tempore Plebani Necnon Eccl(es)ia Parrochialis in **Dolyna**, prescripta villa Spasz cum Salisfodina ac duabus patellis cum Theloneo ip(s)arum | patellarum Necnon decima mensura cuiusl(ibe)t grani de Molendino predictae ville Nyadzeow vt prefertur, Et al(ia)s ea que antiquitus spectabant et pertinebant ad eand(em), et in quorum est ip(s)e Laurencius plebanus pacifica possessione, debeant euiterne pertinere Per eosd(em) cum omni Jure dominio et proprietate Necnon Censibus fructibus prouentib(us) agris pratis campis siluis pascuis borris nemoribus gays rubetis, Mellificis aucupac(i)onibus Molendinis aquis fluuys flum(in)ibus riuis torrentib(us) et aquarum decursibus Et generaliter cum omnibus et singulis vtilitatibus introitibus redditib(us) emolumentis et vsibus generaliter vniu(ersis), quoquo(modo) nuncupatis, que ibidem haecenus sunt vel fieri p(oss)unt | in futurum tenenda habenda vtilifruenda, pacifice q(ue) et quiete possidenda, perpetuo et inewm duratur(a) harum quibus Sigillum n(ost)rum est sub|appensum testimonio l(ite)rarum Actum in **Leopoli** feria quarta ante festa solennis Pasce Anno domini **Millesimo quadringentesimo sexagesimo nono** | P(raese)ntibus Reueren(do) in cristo p(at)re domino Gregorio Archiep(iscop)o Leopoliensi Necnon Magnificis ac Generosis Stanislaw de Ostrorog Calissien(sis) Stanislaw de Chotecz Russie Palatinis, Capit(aneo) q(ue) Cameracen(sis) et Halicien(sis) Dobeslaw kmytha de wysznycze Castelano Lublinden(sis) Johanne de Rythwyany | Marschalco Regni polonie, multis q(ue) alys compluribus testibus ad premissa fidedignis dat(um) per manus venerabilis Alberti de Zychlin Custodis | Sandomirjen(sis) Gneznen(sis) q(ue) Cracouiensis wladislawien(sis) et Poznaniens(sis) Eccl(es)iarum Canonici Regni q(ue) Polonie vicecancellary sincere nobis dil(e)cti.

Pod tem po prawej stronie dopisek tej samej ręki:

R(e)l(ati)o eiusd(em) venerab(i)lis Alberti de Zychlin R(eg)ni P(olonie) vicecanc(ella)ry

Pierwot tego dokumentu skreślonego pismem gockiem na pergaminie nie ma żadnego podpisu, pieczęć też, która, jak dziurki i wytłoczenia wzięte świad-

In Castro Cae(sare)o Regio Premisliensi, | Sabb(ath)o post D(omi)nicam Reminiscere Q(ua)d(ragesima)l(em) pr(oxim)o Die vid(e)l(ice)t 2da | Mensis Marty A(nn)o D(omi)ni 1782do | Ad p(er)sonalem Oblationem G(ene)r(oi)si Andreae Popiel Priuilegium hocce est susceptum et Actis ingrossatum

*W imię Pańskie amen. Społeczność ludzka zwykła czyni współczesne pismem i przytoczeniem świadków utwierdzać, aby w niepamięci nie zaginęły. Przeto My **Kazimirz** z Bożej łaski Król Polski, tudzież ziem krakowskiej, sądomirskiej, sieradzkiej, łęczyckiej i kujawskiej, Wielki Książę na Litwie, Rusi i Prusiech, a Chełmna, Drazna i Pomorza Pan dziedziczny — na wieczną rzeczy pamiątkę, oznajmujemy osnową niniejszego wszym w obec i na przyszłość będącym, którym na tem zależy i do których wiadomości to dojdzie: jako: złożona przed Dostojnością Naszą przez skromnego Wawrzyńca Plebana **dolńskiego** szczerze Nam miłego prośba zawierała: abysmy przywilej na założenie jego kościoła pod opieką Naszemu zostającego dany, który, gdy najezdniczy przed laty miasteczko **Doline**¹⁾ podpaliwszy zrabowali, zaginął, przez wrodzoną Wielkości Naszej dobroć ponowić albo powtórnie wydać raczyli. My zaś do tejszej prośby jako słusznej i stosownej łaskawie się przychyłając, wysłuchawszy nadto dostatecznego świadectwa tak z ust jako i na piśmie niektórych z Szlachty i wiarygodnych poddanych Naszych: mianowicie iż siółto Spasz²⁾ nad rzeką Czew³⁾ leżące, tudzież śupa czyli wieża z dwiema panwiami Trzany⁴⁾ zwanemi w **Dolinie**, z clem tychto panew i dziesiątą miarą wszelakiego ziarna z młyną w siele Naszem **Nadziejowie**⁵⁾ z pierwotnego założenia do tegoż kościoła parafialnego w **Dolinie** należały; powyższy przywilej w tym oto kształcie wznawiamy i niniejszem wznawiamy: mianowicie aby do rzeczonych Wawrzyńca Plebana i następnych po nim plebanów czyli do kościoła parafialnego w **Dolinie** wspomniane siółto Spasz z śupą i dwiema panwiami, z clem tychto panew, tudzież dziesiątą miarą wszelakiego ziarna z młyną w przerzeczonyj wsi **Nadziejowie**, jako o tem wyżej, inaczej mówiąc: wszystko, co zdawna doń należało, i w czego spokojnem posiadaniu tenże Pleban Wawrzyńiec zostaje, wieczyście należało, nadając im moc z wszelkiem prawem, władzą i własnością, tudzież z czynszami, pożytkami, dochodami, rolami, sianożęciami, polami, lasami, pastwiskami, borami, dąbrowami, gajami, krzakami, pasiekami, łowami ptactwa, młynami, wodami, rzekami, zdrojami, strumieniami i wód pościęciem, ze wszystkiemi w ogóle i szczególności pożytkami, przychodami, zyskami, korzyściami i wszelkiemi w powszechności użytkami, jakkolwiek zwanemi, które tamże dotychczas są lub na przyszłość być mogą, dzierżenia, trzymania, użytkowania, tudzież spokojnego i nienaruszonego posiadania wieczyście i nazawsze, na świadectwo czego pieczęć Nasza uniniejszego zawieszona. Działo się we **Lwowie** piątku przed uroczystością wielkiejnocy, roku Pańskiego **Tysiączonego Czeretsetnego Sześćdziesiątego Dziewiątego** w przytomności Wielebnego w Chrystusie Księdza Grzegorza⁶⁾ Arcybiskupa lwowskiego, niemniej Wielebnych i Urodzonych Stanisława z Ostroga kaliskiego i Stanisława z Chotczy ruskiego Wojewody, a kamienieckiego i halickiego Starosty, Dobiesława Kmity z Wisznycza lubelskiego Kasztelana, Jana z Rytwian Marszałka koronnego, tudzież innych wiarygodnych przytem obecnych świadków wielu. Dano przez ręce Wielebnego Wojciecha z Zychlina Kustosza sądomirskiego a kościołów gnieźnieńskiego, wrocławskiego i poznańskiego kanonika, tudzież Podkanclerzego koronnego wiernie nam milego.*

Przedłożenie tegoż Wielebnego z Zychlina Podkanclerzego koronnego.

czą, na sznurku wisiała, zaginęła. — Z napisów znajdujących się na odwrotnej stronie dokumentu zamieszczamy tu datę ingrosu urzędowego:

W cesarsko - królewskim Grodzie przemyskim w sobotę po niedzieli t. j. dnia 2go marca roku Pańskiego 1782go na osobiste uniesienie Urodzonego Andrzeja Popiela akt ten przyjęty i do ksiąg wpisany. (W księdze 654, na stronie 197 — 200).

We Lwowie 16go stycznia 1853.

W. F.

Przypiski:

- 1) U poniku Turzy gniłej, uchodzącej z Swięcą do Dniestru w Stryjskiem. Więcej o Dolinie obacz pod Lbą 33 Dodatku z r. 1851.
- 2) Siółto z cerkwią parafialną, 1 1/2 mili na południowy wschód Doliny leżące należy dotychczas do probostwa łac. w Dolinie.
- 3) Na krajorysie Lisganiga Czeczawa, wpadająca pod Tużyłowem w Łomnicę ulewająca się do Dniestru.

- 4) t. j. panewie, może od polskiego „trzon“ (ognisko), albo od rosyjskiego чирпна (panew) lub чанъ (przykadek.)

- 5) Właściwie **Nadziejów** z kolonią Hoffnungsau na letny wschód Doliny, nieopodal źródeł Siwki. Ingrosujący ten dokument w akta grodzkie przekreślił nazwę tę na Wyadczew.

- 6) Grzegorz z Sanoka.